

KARBON PİYASALARI RAPORU

SAYI 9: TOPLUM TABANLI ÇÖZÜMLER VE KARBON SERTİFİKASYONU

Temmuz, 2025

1. Giriş

Toplum Tabanlı Çözümler (*Community-based Solutions – CbS*), iklim krizinin sonuçlarından en çok etkilenen toplumların karşı karşıya kaldıkları sorunları azaltabilmek veya tamamen ortadan kaldıracabilmek adına yine toplumların bizzat kendilerini ve onlara sağlanabilecek faydaları ön planda tutarak hayata geçirilen çalışmalardır. Karbon sertifikasyonu alanında da bir önceki sayımızın konusunu teşkil eden doğa tabanlı çözümler kadar büyük bir öneme sahip olan *Toplum Tabanlı Çözümler*, ülkelerin gelişmişlik düzeylerinden ve bu doğrultuda yerel toplulukların günlük yaşantılarında sahip oldukları ya da iklim krizi başta olmak üzere farklı nedenlerle sahip olamadıkları imkanlardan yola çıkarak çözümler üretmeyi amaçlar.

2. Toplum Tabanlı Çözümler

Yalnızca karbon sertifikasyonu anlamında olmamakla birlikte sosyolojik olarak da toplum temelli çözümler dendiği zaman akla toplumun kendisinin direkt olarak rol aldığı, yerel bilginin, alışkanlıkların, ihtiyaç ve bu ihtiyaçlara yönelik kaynakların dikkate alındığı yaklaşımlar gelmektedir. Bu tür çözümler, özellikle sürdürülebilir kalkınma, çevre yönetimi, halk sağlığı, afet risk azaltımı ve sosyal hizmetler gibi alanlarda yaygın olarak uygulanır.

Birçok örneği olmasına rağmen toplum temelli çözümlerin ortak özellikleri şu 4 maddede toplanabilir;

- Yerel halkın bilgi, deneyim ve ihtiyaçlarını merkeze alır,
- Kadınlar, gençler, yaşlılar, engelliler gibi toplumu kapsayıcı grupların görüşleri dikkate alınır,
- Toplumun çözüm sürecine dahil olması, çözümün devamlılığını sağlar,
- Genellikle düşük maliyetlidir ve yerel kaynaklarla yürütülebilir.

2.1 Toplum Temelli Çözümlerin Faydaları

Toplum temelli çözümlerin faydaları, etki alanları itibarıyla sosyal, çevresel, ekonomik olmak üzere birden fazla çıktıya sahiptir. Bu faydalardan bazı örnekler ise şunlardır;

Sosyal Fayda

- *Toplumun güçlenmesini sağlar:* İnsanlar sadece yararlanan değil, karar verici ve uygulayıcı konumuna gelir. Bu, öz-yeterlilik ve özgüven duygusunu artırır.
- *Sosyal kapsayıcılığı destekler:* Kadınlar, gençler, yaşlılar ve diğer kırılgan grupların katılımı sağlanarak daha adil çözümler üretilir.
- *Yerel bilgi ve deneyimden faydalanılır:* Toplumun kendi koşullarına uygun pratik çözümler geliştirilebilir.
- *Toplumsal uyumu artırır:* Ortak hedefler için birlikte çalışma, dayanışmayı ve sosyal bağlılığı güçlendirir.

Çevresel Fayda

- *Sürdürülebilir kaynak kullanımı teşvik edilir:* Yerel halk çevresini korumak için daha fazla sorumluluk hisseder.
- *Doğal kaynakların korunması sağlanır:* Toplumlar orman, su, toprak gibi kaynakların daha bilinçli yönetimine katkı sunar.
- *İklim değişikliğiyle mücadelede etkilidir:* Toplum temelli ağaçlandırma, atık yönetimi, enerji dönüşümü gibi projeler doğrudan karbon emisyonlarını azaltabilir.

Ekonomik Fayda

- *Yerel istihdam yaratır:* Proje uygulamalarında yerel iş gücü kullanılır; kooperatifler, mikro-girişimler desteklenebilir.
- *Ekonomik çeşitlilik sağlanır:* Tek bir geçim kaynağına bağımlılık azalır, el işi, eko-turizm gibi yeni alanlar açılır.
- *Maliyet etkin çözümler sunar:* Merkezi ve yukarıdan gelen müdahalelere göre daha düşük maliyetli olabilir.

Uygulama ve Sürdürülebilirlik Açısından Fayda

- *Sahiplenme duygusunu artırır:* Projeye sahip çıkan toplum, uzun vadede çözümün sürdürülebilirliğini garanti eder.
- *Yerel koşullara uygundur:* Hazır modeller yerine esnek ve duruma özel uygulamalar yapılır.
- *Adaptasyonu kolaydır:* Toplum ihtiyaçlarına göre dinamik şekilde güncellenebilir.

3. Toplum Tabanlı Çözümler ve Karbon Sertifikasyonu

3.1 Proje Türleri

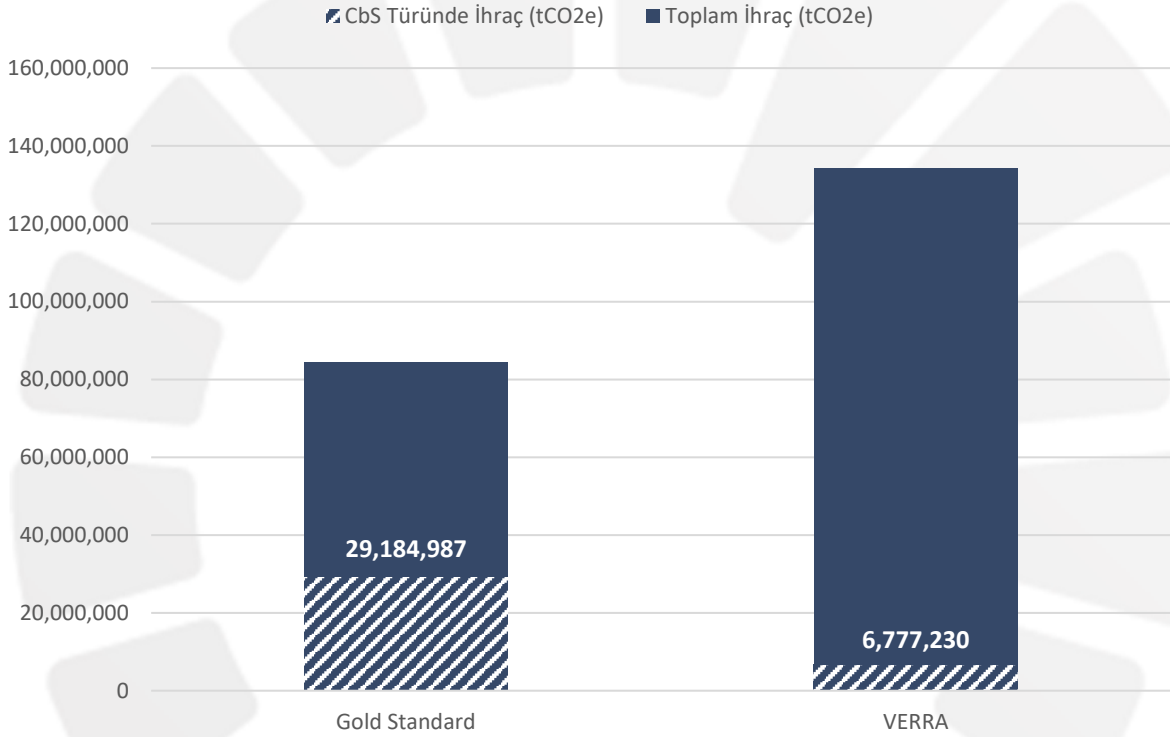
Toplum tabanlı karbon projeleri, hem karbon emisyonlarını azaltmayı veya yutakları artırmayı hedefleyen hem de yerel toplulukların doğrudan katılımını, faydasını ve sahiplenmesini esas alan proje türleridir. Bu tür projeler başta Gold Standard olmak üzere gönüllü karbon piyasasında aktif olan diğer standartlarda da sertifikasyona sahiptir. Bu kapsamdaki yaygın proje türleri ve sağladıkları temel faydalar Tablo 1’de verilmiştir.

Proje Türü	Açıklama	Sağladığı Fayda
Temiz Pişirme Teknolojileri (Cookstove) Projeleri	Geleneksel soba/ocak yerine düşük emisyonlu pişirme teknolojilerinin (cihazlarının) dağıtımı	- Emisyon azaltımı - Ormansızlaşmanın azaltılması - Hava kalitesinde iyileşme
Temiz Su Erişimi Projeleri	Su kaynağını kaynatmak yerine filtrasyon veya güneşle dezenfeksiyon sistemleri kurulması	- Emisyon azaltımı - Ormansızlaşmanın azaltılması

Tablo 1. Toplum Temelli Karbon Projeleri

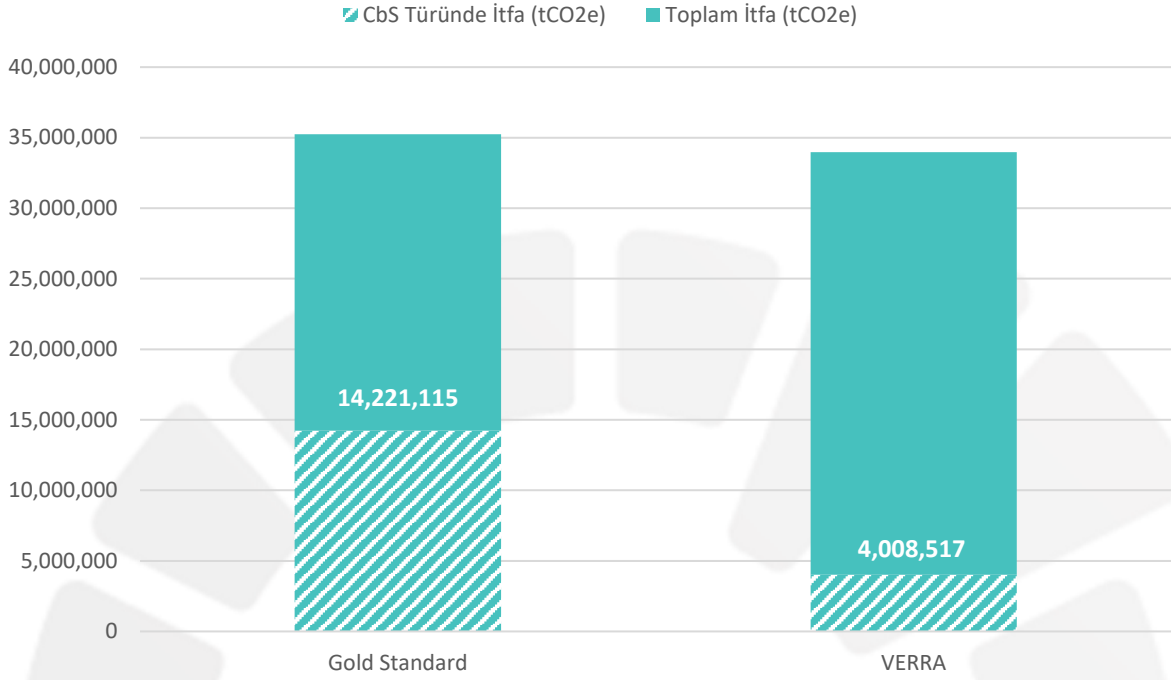
3.2 Sayısal Veriler

Gönüllü karbon piyasasının toplum temelli çözümler alanında en önde gelen mekanizması Gold Standard ve onu takip eden VERRA standartları özelinde 2024 yılında gerçekleştirilen karbon kredisi ihraçları (01/01/2024 – 31/12/2024 tarihleri arasında yapılan ihraç işlemleri) analiz edilmiş olup sonuçlar aşağıda yer alan grafiklerde sunulmuştur.

Grafik 1. 2024 Yılı Karbon Kredisi İhraç Hacimleri

Toplum Tabanlı Çözümler (CbS) türündeki projeler analiz edildiğinde *Doğa Tabanlı Çözümler (NbS)* türündeki projelerin aksine Gold Standard'ın ön plana çıktığı ve 01/01/2024 – 31/12/2024 tarihleri arasında yapılan ihraçların 3'te 1'inden (**%35**) fazlasına tekabül ettiği, VERRA'da ise **%5** seviyesinde gerçekleşebildiği görülmektedir.

Grafik 2. 2024 Yılı Karbon Kredisi İtfa Hacimleri

İtfalarda da yine Gold Standard başı çekmekte olup ihraç yüzdesinin de üzerine çıkmış ve toplam itfanın neredeyse yarısı (**%40**) CbS projelerinden gerçekleştirilmiştir. VERRA'da da CbS kredilerinin itfa yüzdesi ihraç yüzdesine göre artış göstermiş ve **%5** olarak gerçekleşen ihraç **%12**'lik itfaya yükselmiştir.

Verilerden de anlaşılacağı üzere, gönüllü karbon piyasasındaki karbon kredilerinin son kullanıcı nezdinde tercih edilebilir olma durumu projelerin sağladıkları sosyo-ekonomik fayda, sürdürülebilirlik vb. çıktılar ile paralellik göstermektedir. Doğa ve toplum temelli çözümler, atıfta bulundukları Sosyal Kalkınma Hedefleri (*Social Development Goals – SDGs*) de göz önünde bulundurulduğunda bu noktada diğer proje türlerine nazaran daha fazla artıya sahiptir.

4. Sonuç

Doğa Tabanlı Çözümler konusunda olduğu gibi Toplum Temelli Çözümler noktasında da ülkemiz, gelişmişlik düzeyi ve CbS projelerinin önemli bir bölümünün odak noktasını teşkil eden temiz pişirme yöntemleri ile güvenli su temini konuları itibarıyla projelendirmeye uygun olmasa da özellikle bu türdeki emtiaların piyasa değeri düşünüldüğünde yurt dışı yatırımları nezdinde göz önünde bulundurulması gereken bir konu olduğu rahatlıkla söylenebilir. Gold Standard ve VERRA özelinde bazı **Efficient Cookstoves** metodolojilerinin, son dönemlerde emtia fiyatlarının belirlenmesinde doğrudan olmasa bile dolaylı olarak etkisi olan Core Carbon Principles Etiket'i'ni (*CCP Label*) almış olması bu tezi destekler niteliktedir.

ST Climate olarak, Afrika kıtasında aktif olmamız sebebiyle bilhassa bu bölge olmak üzere gerek yurt dışı projelendirme süreçleri gerekse CbS türünde emtia temini konularında siz değerli paydaşlarımıza hizmet sunmaktan memnuniyet duyacağımızı belirtmek ister, saygılarımızı sunarız.

www.stclimate.com